

УДК 37. 011. 3 - 051

СКЛАДОВІ МАЙСТРА ПЕДАГОГІЧНОЇ СПРАВИ

Боченко О.В., Панченко Д., Лутицький А.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Ця стаття розглядає різні погляди на складові майстра педагогічної справи.

Ключові слова: учитель-майстер, майстер педагогічної справи, завдання педагога.

СОСТАВЛЯЮЩИЕ МАСТЕРА ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ДЕЛА

Боченко О.В., Панченко Д., Лутицький А.

Эта статья содержит различные взгляды на составляющие, которые входят в понятие мастера педагогического дела.

Ключевые слова: учитель-мастер, мастер педагогического дела, задания педагога.

COMPOSITION OF TEACHER - MASTER

Bochenko O. V., Panchenko D. , Luteskiy A.

This article has composition of teacher and many different views of this.

Key words: teacher – master, task of teacher, master of pedagogical work.

Питання про особистість вчителя було завжди одним із головних перед суспільством та педагогами-теоретиками та практиками. Слово про вчителя ми можемо прочитати ще у працях М.Ф. Квінтіліана, який писав, що у багатьох учнів виникає відраза до навчання тому, що догани в устах деяких учителів віддають явною ненавистю. Проблема вимог до вчителя виникає і у творах Я.А. Коменського, А. Дістервега,

К.Д. Ушинського, П.Ф. Каптерева, П.П. Блонського та інших. Наприклад, К.Д. Ушинський пише, що вчитель не повинен забувати, що крик, лайка, погрози, надмірні похвали, насмішки погано впливають на моральність учнів. Але сьогодні ми звернемося до питання: «Якого же вчителя можна вважати майстром своєї педагогічної справи?» Доктор педагогічних наук, професор Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Л.С. Нечепоренко пише, що майстерність вчителя проявляється в його діяльності, в відношеннях, світосприйнятті, в погляді, в жестах, в міміці, поставі голосу, в мовчанні. Л.С. Нечепоренко так визначає ознаки вчителя-майстра:

- повага до учня;
- співчуття до проблем учня;
- готовність стати на позиції учня;
- захоплення розумом учня;
- бажання успіхів і добра всім і кожному;
- любов вчителя до учнів;
- віра в сили учня;
- надія на краще майбутнє учня;
- створення ситуації радості для всіх і кожного [1, 8].

В.О. Сухомлинський вкладає такий зміст в розуміння поняття майстер педагогічної справи:

- гуманне відношення вчителя до учня, що проявляється в розуміння вчителем того, що без внутрішніх духовних зусиль дитини, без її бажання бути кращим не можлива школа. В цьому, як вважає В.О. Сухомлинський – головний секрет майстра педагогічної справи «майстер педагогічної справи і змушує, і дорікає, і може гніватись, але все це робить так, щоб не згасити бажання учня бути завтра кращим ніж сьогодні» [2, 26] ;

- майстерність вчителя полягає у тому, що кожне доторкання вихователя до свого учня є збудженням до праці його душі;

- доторкання до душі учня повинно бути дуже тонким і ніжним, бо тільки воно приводить до того, що учень стає вихователем самого себе;

- майстер педагогічної справи це та людина, яка ніколи не зменшує у учня почуття власної гідності;

- майстер педагогічної справи помічає, розвиває, вказує учню і всьому дитячому колективові все саме гарне, що є у підростаючої людини;

- формування поваги учня до самого себе і до оточуючих;
- формування «Позитивної Я-концепції»;
- створення умов для самовиховання;
- створення ситуації успіху;
- створення позитивно-налаштованого клімату;
- майстер це той, хто знаходить шлях до серця кожного учня;
- майстер може підійти до кожного учня так, щоб люба справа стала для учня його потребою, мрією;
- майстер педагогічної справи – товариш, друг, однодумець, помічник у самозростанні [2, 32-33].

Ш.О. Амонашвілі вважав, що бути майстром педагогічної справи – це мати свою педагогічну позицію, в якій повинні втілюватись всі думки сучасної педагогіки та психології.

Майстер педагогічної справи має:

- володіти власною методикою, технологією;
- постійно шукати шляхи організації життя учнів, рішення проблем навчання та виховання;
- вміти передбачати наслідки педагогічної діяльності та вчасно попереджати ускладнення;
- вміти вирішувати любую складну педагогічну задачу;
- вміти керувати педагогічним процесом без насилля;
- мати педагогічну інтуїцію;
- бути простою, доступною, звичайною людиною, необхідною і коханою дітьми, яка надихає дітей радістю, впевненістю у своїх силах і оптимізмом;
- має широкий кругозір;
- це принципіальний, доброзичливий, чуткий педагог;
- бореться за нові педагогічні погляди;
- уважно слідкує за розвитком педагогіки, психології, методики, за розвитком наук;
- використовує у своїй практиці нові форми і засоби навчально-виховної роботи;

- легко позбавляється малопродуктивних форм і методів;
- це теоретик і практик, практик і теоретик;
- майстра своєї праці діти люблять і поважають;
- це людина, в якій добра душа і чутливе серце;
- людина, яка любить дітей і має бажання присвятити своє життя дітям;
- має бажання стати майстром у своїй справі;
- створює атмосферу любові, доброзичливості, довір'я, поваги, співчуття, взаємо підтримки;
- цінує самостійність думки, поважає почуття власної гідності;
- вміє встановлювати гуманні відношення з учнями, які передбачають такі шляхи реалізації:
 - 1) бути готовим допомагати в самостійному рішенні учбових завдань;
 - 2) вивчати причини невдач учнів;
 - 3) не принижати учня, соромити в присутності його товаришів, бо така турбота відштовхує учня від педагога;
 - 4) оптимістично ставитись до невдач учня;
 - 5) організовувати життя учнів з позиції їхніх інтересів, тобто, щоб учні приймали психолого-дидактичну задачу як свідому, змістовну, були зацікавлені педагогічним процесом;
 - 6) максимально враховувати розвиваючий потенціал та потреби особистості дитини;
 - 7) направляти на саморозвиток;
 - 8) створення педагогічних умов для висловлювання учнями власних думок, надання учнями поради, свободи вибору, моделювання навчального процесу;
 - 9) постійно проявляти віру у можливість і перспективи розвитку кожного учня;
 - 10) підбадьорювати;
 - 11) готувати індивідуальні завдання;
 - 12) переконувати;
 - 13) радіти успіхам учнів;
 - 14) виражати надію на покращення результатів навчання;

- 15) схвалювати;
- 16) давати позитивну оцінку;
- 17) навіювання позитивного;
- 18) співпрацювати з учнями, коли учень є не об'єктом впливу, а є самостійною та вільною особистістю;
 - бути етичним по відношенню до учнів та їх батьків;
 - підтримувати гідність учня;
 - створювати атмосферу взаємоповаги;
 - формувати у учнів етичні норми поведінки у суспільстві;
 - постійно укріплювати в учневі свідоме та почуття відповідальності;
 - встановлювати відношення з учнями на основі взаємної довіри;
 - постійно формувати і виховувати взаємну повагу одного до одного в дитячому колективі;
 - вчити етики спілкування.

Магістри фізико енергетичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна – Панченко Дмитро і Лутицький Анатолій виокремили такі завдання, які на їх погляд повинні ставити перед собою педагоги:

1. Передача свого досвіду.
2. Надання психологічної підтримки і педагогічно допомоги.
3. Формування почуття відповідальності, моралі.
4. Забезпечення умов для виникнення бажання саморозвитку.
5. Стимулювання утворюючої, а не руйнівної активності.
6. Підготовка до професійної діяльності.

Панченко Дмитро і Лутицький Анатолій вважають, що бажання передавати комусь знання викреслюються у бажанні пізнати істину, досягнути яку можливо шляхом пізнання науки, шляхом мистецтва або їх синтезом.

Мистецтво має своїм завданням розкривати істину через почуття, в той час коли наука має детермінований, описуючий характер дійсності, виокремлюючись від чуттєвого, тобто від емоційної компоненти, яка розмальовує внутрішній світ людини барвистими фарбами. Педагогіка є синтезом науки і мистецтва. В першу чергу – мистецтва любити. Звергаючись до праць Е. Фромма магістри тлумачать поняття любові

як активної зацікавленості в житті і розвитку того, кого ми любимо. Любов – це, в першу чергу, активність, допомога, а не захоплення.

Любов має на меті необхідність віддавати, а не брати. Для педагога це є ключовим завданням: поєднати в собі любов і не втратити при цьому раціонально-наукового підходу до навчання вважають магістри.

Педагог крім передачі знань повинен навчити студента (учня) любити знання. Виховувати любов до процесу навчання. Виховувати в учнів повагу та відповідальність. Щоб це було не зовнішнім насиллям, а особистісним бажанням студента, внутрішньою потребою.

Студенти вважають, що педагог – це провідник, це людина, яка є містком між особистістю зростаючого організму і соціумом. Тому можливо сказати, що від майстерності педагогів залежить якість суспільства. Тому на питання, хто такий майстер педагогічної справи магістри Панченко Дмитро і Лутицький Анатолій відповідають, що це той хто вміє поважати. Повага це:

- не страх, або благоговіння, це здібність бачити людину такою, якою вона є;
- усвідомлення її унікальності;
- бажання, щоб інша людина зростала такою як вона є, зростала для себе самого, своїм шляхом;
- це надання свободи вибору;
- це відсутність потреби владувати над людиною або використовувати її.

Знання, які несуть в собі любов, повагу, відповідальність проникають у саму глибину і істину наукових цінностей. Тому можна зробити висновок, що регуляторна функція педагога – направляти пізнання студента (учня) не на руйнування, а на «созидание».

Студенти філологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, які проходили педагогічну практику в літніх оздоровчих дитячих закладах, зібрали такі правила для того, хто хоче бути майстром педагогічної справи:

- Не лай дітей зранку – сонце здається їм сірим!
- Не лай дітей вдень – небо здається їм похмури!
- Не лай дітей на ніч – місяць здається їм чорним!
- Взагалі не лай!

- Критикуй дітей не із задоволенням, а з болем.
- Став себе на місце щасливої й нещасної дитини.
- Спробуй якнайчастіше говорити: «Можна!»
- Добрий вихователь – це не той, хто вміє робити добро, а той, хто не здатний робити зло.
- Люби дитину такою як вона є.
- Кожна дитина талановита.
- Виводь себе і дітей на оптимістичний рівень.
- Намагайся мислити позитивно.
- Умій вислухати і почути кожну дитину.
- Навчись усе бачити, але дечого не помічати. Усе слухати, але дечого не чути.
- Не завжди шукай винного.
- Навчись не наказувати, а просити.
- Головний шлях до серця дитини - любов і справедливість!

Студентка історичного факультету заочного відділення Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Ситківська Лілія пише, «щоб стати майстром педагогічної справи працюючи у школі я вчусь:

- пробачати;
- любити;
- поважати;
- розуміти світ кожної дитини;
- вміти бути і вчителем, і психологом, і другом, і матір'ю;
- бачити в кожному його індивідуальність, свідомість якої здебільше формується у школі;
- взаєморозуміння;
- виховувати людину, яка несе в світ добро і світло».

Щоб підвести підсумок тому, що сказано, можна навести поетичні рядки твору «Учитель, этим словом много сказано», до написання якого Лілію Ситківську надихнула її мама Валентина Олександрівна, яка працює вчителькою. В цих рядках – вся педагогіка як наука та мистецтво, вся особистість майстра педагогічної справи:

Учитель, этим словом много сказано:
И солнца луч, и тихий ветерок,
И вся любовь, поступками доказана,
И каждый поллюбившийся урок.
Он в сказку дверь приветливо откроет,
И знаний волшебство заходит в класс,
Уютом и теплом детей накроет,
И быстро пролетит ученья час.
Учить не так легко и научиться,
Учителем с рожденья надо быть,
В профессию свою надо влюбиться,
И жизнь учеников прожить.
Понять печаль в глазах и успокоить,
И просто нужным словом ободрить,
И мостик к сердцу детскому построить,
Суметь услышать, научить любить.
Как сложно быть ученым и родителем,
Психологом и другом для детей,
Как нелегко быть в жизни каждого строителем
Судьбы и просто счастья наконец.
Учитель, этим словом много сказано,
Ведь многогранным светится огнем,
К сердцам детей оно на век привязано,
С годами школьными и с каждым новым днем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нечепоренко Л.С. Педагогічна майстерність. Монографія / Л.С. Нечепоренко. – Харків, 2009. – 276 с.
2. Сухомлинский В.А. О воспитании. / В.А.Сухомлинский. – Москва, 1985. – 270 с.
3. Амонашвили Ш.А. Личностно-гуманная основа педагогического процесса / Ш.А.Амонашвили. – Минск, 1990. – 560 с.
4. Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике / Ш.А. Амонашвили. – Москва, 1995. – 496 с.
5. Фромм Е. Искусство любить / Е. Фромм. – Москва, 1990. – 189 с.